

ського, але ніякої підтримки не одержав. Замість того, мені було запропоновано піддати заяву про вихід на пенсію, не зважаючи на те, що я був обраний на посаду ще на п'ять років. Це було мотивовано необхідністю влаштування молодих співробітників. Я відразу погодився, тим більше, що відношення у відділі ставали дедалі напруженішими. Вже пізніше я дізнався, що мій вихід на пенсію був, деякою мірою, спланованою акцією. Шкода тільки, що не встиг завершити дослідження Мангупського палацу, конче необхідні для роботи по плановій темі «Мангуп» (з історії Мангупського князівства XIV—XV ст.). Для завершення цієї теми та монографії по Скалистинському могильнику мені пообіцяли надавати інколи можливість працювати як пенсіонеру з правом їздити у відрядження, тільки б погодився піти на пенсію. Ніхто з тогочасного керівництва своїх обіцянок, звичайно, не виконав. Відділ археології Криму навіть не провів мене. Не почув я на прощання жодного слова, ані доброго, ані поганого. Щоправда, з Києва надіслали книгу «Золото стародавньої України».

Наукова тема про Мангуп так і залишилася незакінченою. Для завершення роботи над монографією «Ранньосередньовічний могильник поблизу с. Скалисте» згідно з рішенням відділу археології Криму від 14 квітня 1976 р. Є. В. Веймарнові було призначено співавтора — співробітника відділу О. І. Айбабіна. Євген Володимирович передав йому всі матеріали і рукопис книги. О. І. Айбабіну доручалося закінчити роботу до кінця I кварталу 1977 р. Але підготовка монографії до друку неймовірно затяглася. Десятки листів Є. В. Веймарна до О. І. Айбабіна та І. І. Артеменка справу не прискорили. Ілюстрації були в основному підготовані у березні 1979 р., а от передрукувати текст співавтор спромігся тільки у листопаді 1988 р., після захисту власної кандидатської дисертації та особистого рішучого втручання нового директора Інституту археології академіка АН УРСР П. П. Толочка.

Перебудовні зміни в Інституті пішли на користь. У жовтні 1989 р. монографія про Скалистинський могильник була затверджена редакційно-видавничою радою і ми сподіваємось, що публікація цієї еталонної для ранньосередньовічної археології пам'ятки швидко побачить світ.

Після виходу на пенсію Євген Володимирович не припиняє наукової діяльності. З 1975 по 1987 р. вийшло друком понад десять його наукових праць, серед яких привертають увагу спільні з А. К. Амброзом та О. І. Айбабіним публікації найцікавіших комплексів Скалистинського могильника, стаття про некрополь біля хрестоподібного храму в Херсонесі, популярна книжка «Корабель на Качі», написана у співавторстві з М. Я. Чорефом та інші.

Археологія середньовічного Криму — справа усього життя Євгена Володимировича. Його наукові концепції одержали широке визнання у 60—70-і роки. Археологи сучасного покоління, які вивчають середньовічний Крим, змушені так чи інакше реагувати на погляди Є. В. Веймарна, цінувати його широку ерудицію...*

* 9 листопада 1990 р., коли стаття перебувала у друкарні, Євгена Володимировича не стало. Інститут археології АН УРСР висловлює співчуття близьким та друзям покійного. Образ сумлінного вченого, яким був Є. В. Веймарн, назавжди залишиться в нашій пам'яті.

До 80-річчя Єлизавети Іванівни Данілової

---

29 березня цього року виповнилось 80 років відомому фахівцеві-антропологу, доктору біологічних наук Єлизаветі Іванівні Данілової, яка тривалий час працювала в Інституті археології АН УРСР.

Є. І. Данілова народилася в м. Середина-Буди Новгород-Сіверського району Чернігівської області. 1937 року, закінчивши з відзнакою Київський медичний інститут, вступила до аспірантури. З 1940 року працювала асистентом кафедри анатомії людини, готувалась до захисту дисертації. Та цим планам завадила війна...

Упродовж довгих трьох років Є. І. Данілова — хірург польового лазарету 56-ї армії на Північно-Кавказькому фронті. 1944 року, після контузії та тривалої хвороби повернулася до зруйнованого фашистськими окупантами Києва. Ще до звільнення з

армії Є. І. Данілова успішно захистила 1945 року, написану довоєнної пори кандидатську дисертацію, рукопис котрої якимось чином зберігся під час окупації.

Наукові інтереси Є. І. Данілової сформувались у відділі еволюційної морфології Інституту зоології АН УРСР, де вона працювала протягом 1950—1963 років. Під впливом одного з провідних українських вчених повоєнного часу, академіка І. Г. Підоплічка, який доклав чимало зусиль для поновлення антропологічних досліджень на Україні, вона зацікавилась проблемами антропогенезу. В результаті багаторічних досліджень, присвячених еволюції морфологічної будови кисті попередників людини сучасного фізичного типу, Є. І. Данілова підготувала і успішно захистила 1965 року докторську дисертацію на тему: «Приспосовницька еволюція кисті приматів у зв'язку з походженням людини».

З 1963 року Є. І. Данілова — старший науковий співробітник, пізніше — старший науковий співробітник-консультант групи антропології Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР, яка 1974 року була переведена до Інституту археології і згодом дістала ранг сектору.

Нині Є. І. Данілова — один з найавторитетніших у нашій країні фахівців у галузі антропогенезу. Їй належить понад 70 наукових праць, більшість яких присвячена питанням походження людини. Особливе місце серед них займають монографії «Еволюція руки у зв'язку з питаннями антропогенезу» (К., 1965) та «Еволюція руки» (К., 1979) (остання перевидана за кордоном). На підставі порівняльно-морфологічних досліджень вчена встановила комплекс рис будови руки людини, що сформувався у її предків в результаті трудової діяльності у зв'язку з розвитком прямоходіння. Нею висловлено багато виважених, добре аргументованих думок про критерії роду «гомо», про місце «гомо хабліса» в еволюційному ланцюзі, про нерівномірність і суперечливість процесу гомонізації. Ряд статей Є. І. Данілової присвячений неандертальській стадії в еволюції людини. Зокрема вона подала детальний морфологічний опис кісткових решток неандертальців, знайдених під час археологічних розкопок муст'єрської стоянки Ак-Кая у Криму, в яких вона брала особисту участь.

Теорія антропогенезу — не єдина сфера наукових інтересів Є. І. Данілової. Перу вченої належить також монографія «Гематологічна типологія і питання етногенезу українського народу» (К., 1971), де вперше в антропологічній літературі були проаналізовані генетичні стосунки українців та етнічних груп суміжних регіонів за даними кров'яних груп *A, B, O, M_n* на резус-негативності. Згадана праця стала помітною віхою в розвитку етнічної антропології на Україні.

Є. І. Данілова неодноразово брала участь в роботі міжнародних та всесоюзних форумів антропологів. Високу оцінку дістали її доповіді на VII та VIII Міжнародному конгресі антропологічних та етнографічних наук у Москві (1964) та Токіо (1968).

Чимало зусиль доклала Є. І. Данілова до популяризації антропологічних знань, підготувавши науково-популярну книжку «Людина та її розвиток» (К., 1985; у спів-авторстві з С. П. Сегедю), розраховану на масового читача. Велику зацікавленість у широких колах громадськості викликала здійснена нею графічна реконструкція зовнішності Нестора-літописця.

За участь у Великій Вітчизняній війні і мирну працю Є. І. Данілова нагороджена Орденом Вітчизняної війни II ступеня та десятьма медалями.

Доброчинливість у поєднанні з вимогливістю, широка ерудиція, бажання допомогти — такі риси притаманні вченій, яка охоче ділиться своїми глибокими знаннями та багатим досвідом з молодшими колегами.

Нині Є. І. Данілова на пенсії. Однак вона не припиняє своєї наукової діяльності, продовжуючи дослідження в галузі антропогенезу. Є. І. Данілова віддає багато зусиль роботі над спогадами про нелегку працю польового хірурга в роки Великої Вітчизняної війни, частина яких нещодавно вийшла друком у видавництві «Медицина».

